

Stenogrammid

XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Neljapäev, 11.05.2017, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (430 SE) esimene lugemine

2. 10:34 Käibemaksuseaduse ja riigikaitseaduse muutmise seaduse (Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe rakendamine) eelnõu (431 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Taavi Rõivas

Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku 14. töönädala neljapäevast istungit. Kas Riigikogu liikmetel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Ei ole. Sel juhul kohaloleku kontroll.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

1. 10:01 Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (430 SE) esimene lugemine

10:01 Aseesimees Taavi Rõivas

Asume tänase päevakorra juurde, mis koosneb kahest punktist. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 430 esimene lugemine. Ja ma palun algatajapoolseks ettekandeks kõnetooli kaitseminister Margus Tsahkna! Head kolleegid, palun tähelepanu!

10:01 Kaitseminister Margus Tsahkna

Lugupeetud Riigikogu! Austatud juhataja! Teie ees on Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 430. Algatajana annan ülevaate, mis lepinguga tegu on. Kuna see on rahvusvaheline leping, siis on tegu ratifitseerimisprotsessiga, mis tähendab kahte lugemist Riigikogus. Ja ma väga loodan, et Eesti Vabariigi Riigikogu selle kaitsekoostöö kokkuleppe ratifitseerib. Läti ja Leedu on seda juba teinud: Leedu veebruarikuus ja Läti märtsis k.a. Nüüd sellest kokkuleppest. Lähtudes praegusest julgeolekuolukorrast, suurendati 2014. aasta kevadel oluliselt Ameerika Ühendriikide sõjalist kohalolu kõikides Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni idapoolsetes liikmesriikides, sh Eestis. Vajadus nende staatust kahepoolse kokkuleppega detailsemalt reguleerida on olnud aktuaalne juba viimased kaks aastat. Selle kokkuleppe sõlmimine on selge näide Ameerika Ühendriikide ja Eesti süvenenud kaitsekoostööst ning peegeldab Ameerika Ühendriikide strateegilist ja pikaajalist huvi meie regiooni julgeoleku vastu. Võin seda kinnitada ka peale eilset Balti riikide kaitseministrite ühist kohtumist Ameerika Ühendriikide kaitseministri James Mattisega. See kokkulepe täiendab Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni liikmesriikide vahelist relvajõudude staatust käsitlevat kokkulepet, mida nimetatakse ka NATO SOFA-ks, ning asendab 2015. aastal sõlmitud Eesti ja Ühendriikide vahelist Kaitseväe valduses olevate alade ja ehitiste kasutamise kokkulepet. NATO SOFA sõlmiti juba 1951. aastal NATO liikmesriikide vahel. Aeg on edasi läinud ja seetõttu on vaja

kaasajastatud kahepoolseid kokkuleppeid.

Selle kokkuleppe eesmärk on luua parimad eeldused Ühendriikide vägede kohalolekule Eestis ning suurendada õigusselgust Eesti ja Ameerika Ühendriikide vahelises kaitsekoostöös. Nii kohaloleku üle otsustajatel kui ka relvajõududel endil on kindlam ja lihtsam saata oma üksusi riiki, kus on toimiv kord praktiliste küsimuste lahendamiseks. Kokkuleppes käsitletavate teemade ring on lai. Reguleeritakse Ühendriikide relvajõudude ja nende liikmete, ülalpeetavate ja lepinglaste staatust, maksuvabastusi, vara sisse- ja väljavedu, keskkonnakaitset, tolliprotseduure, kriminaaljurisdiktsiooni jagamist Eesti ja Ühendriikide vahel ja ka palju muud. Tegu on klassikalise Ameerika Ühendriikide sõlmitava kaitsekoostöö kokkuleppega. Nad on seda teinud mitme riigiga, sh NATO Euroopa partneritega, näiteks Saksamaaga. Nii et midagi erakorralist ega uut selles ei ole.

Nüüd kokkuleppes lähemalt. Kokkuleppega kasutab Eesti relvajõudude staatust käsitlevas kokkuleppes NATO SOFA kehtestatud võimalust lubada Ühendriikidel mõista õigust enda inimeste üle, juhul kui mõlemal riigil on selleks kaaspädevus. Eesti saab endale väga olulistel juhtudel loobumise n-ö tagasi võtta, seda 21 päeva jooksul konkreetse sündmuse tuvastamisest. Sellise laiendamise eesmärk on võimaldada Ühendriikidel kui saatval riigil tagada põhiseaduslike õiguste kaitse inimestele, kes lähetatakse välisriiki, Eestisse teenima. Seda tasakaalustatakse Eesti kui vastuvõtva riigi huvide ja kannatanute õigustega.

Kokkulepe näeb ette erinevad maksusoodustused, lähtudes põhimõttest, et vastuvõttev riik ei tohiks teenida välisriigi relvajõudude kohalolekust tulu. Ametialased maksuvabastused on ette nähtud ka relvajõudude staatust käsitlevas kokkuleppes NATO SOFA, millest ma varem rääkisin, ning need ei muutu senisega võrreldes märkimisväärselt laiemaks. Selle tarbeks on Eesti õigusaktides juba kehtestatud toimiv maksusoodustuste rakendusmehhanism. Isiklikuks otstarbeks mõeldud kaupadele seatakse maksusoodustused, et võimaldada inimestel pühenduda Ühendriikide relvajõudude ülesannete täitmisele või selle toetamisele. Selliste isiklike soodustuste seadmine on kaitsekoostöös tavapärane ja ka Eestis levinud praktika. Eestis on isiklikud soodustused kehtestatud näiteks NATO staabielelemendis, NATO küberkaitsekoostöö keskuses ja ka Balti Kaitsekolledžis. Ameerika Ühendriigid kasutavad meie ühiste kaitse-eesmärkide täitmisel lisaks enda relvajõududele ka välisriikide eraettevõtteid ning nende töötajaid, näiteks ehitusettevõtteid ja toitlustajaid. Kokkulepe näeb neile lepinglastele ette soodustused ja õigusliku eristaatuse, mis kehtivad üksnes Ühendriikide relvajõududele osutatavate teenuste puhul. Vabariigi Valitsus kiitis selle kokkuleppe eelnõu heaks 12. jaanuaril 2017. aastal ja kokkuleppele kirjutati alla 17. jaanuaril 2017. Eesti poolt kirjutati vastavalt volitustele alla kaitseminister ehk mina ja Ameerika Ühendriikide poolt Ameerika suursaadik Eestis. Kokkulepe jõustub sellise noodi kuupäeval, millega pooled on saatnud teineteisele teate kokkuleppe jõustumiseks vajaliku riigisisese menetluse lõpetamise kohta. Eestis tähendab menetluse lõpetamine selle lepingu ratifitseerimist Riigikogus. Eesti räägib järgmiste kuude jooksul Ameerika Ühendriikide relvajõududega läbi ka täpsustavad rakenduskokkulepped, et panna paika konkreetsed protseduurid. Ma loodan, et Eesti Vabariigi Riigikogu selle lepingu ratifitseerib, sest see annab juurde kindlust Eesti ja Ameerika Ühendriikide vahelises kaitsekoostöös. Aitäh!

10:08 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Ettekandjale on ka küsimusi. Esimesena palun Mihhail Stalnuhhin!

10:08 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! XI artikli punkt 1 sisaldab sellist teksti, et õhusõidukid, laevad ja sõidukid võivad Eesti territooriumile siseneda, sealt väljuda ja seal vabalt liikuda ning sellistesse USA valitsuse sõidukitesse sisenemine ja nende kontrollimine ei ole lubatud ilma USA ametiasutuste loata. Ma olen, nii palju kui see võimalik on, püüdnud uurida, kas keegi on kunagi sellist luba saanud, et siseneda, kontrollida ja uurida. Ma leidsin tohutult palju vihjeid selle kohta, kuidas nendega viiakse igasugust keelatud kraami üle piiri, aga üldse mitte infot selle kohta, et USA valitsus oleks sellist luba andnud. Kas me jätame oma piiri maha, ei soovi enam kontrollida olukorda oma territooriumil?

10:09 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Eesti Vabariigi territooriumile, Eesti Vabariigi õhuruumi või territoriaalvetesse võivad USA relvajõudude lennukid ja laevad siseneda vaid asjaosalise asutuse loal, Eesti Vabariigi loal, nii nagu

kord ette näeb. Nii et me ei loobu oma piirist. Me ei loobu ühestki kübemest suveräänsusest selle lepingu alusel.

10:09 Aseesimees Taavi Rõivas

Arto Aas, palun!

10:09 Arto Aas

Aitäh! Iseenesest on see hästi sümpaatne, et lisaks valitsuse koostööleppele Ühtse Venemaaga sõlmivad nüüd koostööleppe ka Eesti riik ja Ameerika Ühendriigid. See on kindlasti tore ja opositsioon toetab seda. Aga oma sõnavõttus mainisite, et teistel Balti riikidel on see kokkulepe sõlmitud, kui ma õigesti mäletan, juba veebruarikuus. Miks me jõuame alles maikuus selleni, et me arutame seda siin Riigikogus? Kas sellele on mingeid objektiivseid selgitusi?

10:10 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Need selgitused peab andma Riigikogu ise, sellepärast et Vabariigi Valitsus sõlmis vastava leppe 17. jaanuaril 2017.

10:10 Aseesimees Taavi Rõivas

Madis Milling.

10:10 Madis Milling

Suur tänu, härra juhataja! Austatud minister! Mul jäi see komisjonis küsimata. Loomulikult me ei eelda, et liitlassõdurid hakkava siin kuritegusid sooritama. Küll aga võib ju puhteluliselt arvata, et tõenäoliselt juhtub mõni liiklusavarii või väiksemat sorti plekimõlkimine Eesti tsiviilsõiduki ja liitlase veoauto vahel. Minu küsimus: kas te oskate kommenteerida, kas liitlaste sõidukite kindlustusandja on Eestis või Ameerikas või kuidas selliseid plekimõlkimisi menetlema hakatakse?

10:11 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Igal juhul on see erinev, kuidasmoodi on liitlasväed korraldanud oma kindlustuse: kas nad on seda üldse korraldanud või garanteerib selle lihtsalt liitlasvägede enda kaitsevägi. Aga need kahjud, mida liitlasväed Eestis tsiviilpoolele mingitel ettearvamatutel põhjustel tekitavad, hüvitab Eesti riik oma kaitseväge kaudu, kui tegu on teenistuskohustuste, -ülesannete täitmisega. Kui mõni liitlasväe inimene satub tsiviilolukorras, näiteks töövälisel ajal, kindlustusjuhtumisse, siis rakendatakse konkreetse erasõiduki suhtes kehtivat kindlustussüsteemi. See peab olema Eesti Vabariigi seaduste alusel ikkagi kindlustatud. Need on konkreetsed juhud. Nii et põhimõtteliselt hüvitab liitlaste siinoleku ajal, olgu siis õppuste käigus või mis iganes moel tsiviilpoolele tekitatud kahju Eesti riik.

10:12 Aseesimees Taavi Rõivas

Ants Laaneots.

10:12 Ants Laaneots

Suur tänu, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Ma saan aru, et see dokument on tegelikult 1953. aastal vastuvõetud NATO SOFA edasiarendus – detailiseeritum ja konkretiseeritum. Mul on sellised küsimused. Kui vaadata täna pressis, siis Eesti prokuratuur on ilmutanud muret selle pärast, kas me mitte liiga palju vabadusi ja õigusi ei anna Ameerika poolele. Ja teiseks küsin XVII artikli viimase punkti kohta, mis kõlab nii, et artikkel ei välista maksutagastamist eksportimisel. See on arusaamatu. Äkki seletate, mida see tähendab?

10:13 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Kõigepealt küsimuse esimene pool. See on tavapärane, et riigid, kes saadavad oma väed teiste riikide territooriumile, tagavad maksimaalselt oma sõduritele õigused, mis neil on oma riigis. Siin midagi erakorralist ei ole ja ka Eesti mingit erakorralist lepingut ei sõlmi.

Kui nüüd täpsemalt vaadata seda konkreetset Eesti ja Ameerika Ühendriikide vahelist lepingut, siis jah, me anname jurisdiktsiooni Ameerika Ühendriikidele. Kuid kui meil on asja vastu avalik huvi, siis me

saame selle jurisdiktsiooni 21 päeva jooksul endale tagasi võtta. See kokkulepe iseenesest näitab seda, et meil on liitlassuhted: Ameerika Ühendriigid tegelikult usaldavad meie õigussüsteemi, meie kohtusüsteemi. On ka riike, kus need kokkulepped on kindlasti palju jäigemad, st Ameerika Ühendriikide sõduritele rakendatakse ainult Ameerika Ühendriikide jurisdiktsiooni. Nii et siin ma mingit päriselulist probleemi ei näe.

NATO SOFA puhul on see jurisdiktsioon natukene paindlikum. Kui mingisugune rikkumine toimub teenistuskohustuste täitmise ajal, järgneb menetlus vastava riigi jurisdiktsiooni all. Aluseks on teenistuskohustuste täitmise ajal toimunud rikkumiste distsiplinaarmenetluse kord. Kui intsident toimub teenistuskohustustevabal ajal, siis see kuulub Eesti jurisdiktsiooni alla, kui ei ole teistmoodi kokku lepitud.

Niimoodi need asjad käivad. Ka Eesti ise on olnud huvitatud oma sõdurite õiguste tagamisest. Me sõlmisime sarnase lepingu näiteks Kuveidiga, kui meie poisid seal olid. Pigem peab tagama just nimelt lähetajariigi sõdurite õigused. See on praktilises elus vajalik siis, kui õiguskord on erinev, kohtumõistmine on erinev ja võib-olla ka kultuuriline taust ja tavad on erinevad. Eks me kõik oleme ju huvitatud sellest, et kui me saadame oma inimesed konfliktipiirkonda, ohupiirkonda ja seal midagi juhtub, siis me tagame oma kodanikele, oma sõduritele, oma sõjaväelastele õiguspärase menetluse kohtusüsteemis.

Teine küsimus oli ka. Mis puudutab selle võimaluse andmist, siis see on juhuks, kui nendesamade ülesannete täitmisel on vaja tõesti midagi välja viia, midagi tasuda, et siis oleks võimalik ka maksuerisust kasutada. Päriselus me räägime ikkagi valdavalt sellest, et kui asju imporditakse isiklikul otstarbel, siis nende pealt me maksu ei võta.

10:16 Aseesimees Taavi Rõivas

Peeter Ernits, palun!

10:16 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Ma loen artiklit XII, kus on selline suurepärane kantseliit, et Eesti kasutab oma suveräänsel kaalutusotsuse õigust loobuda karistusõigusliku jurisdiktsiooni teostamise eesõigusest. Ma küsin, kas see maakeeles tähendab seda, et Eesti loobub oma suveräänsusest mõista kohut ja karistada USA sõdureid, kes näiteks mõne Eesti tüdruku pärast kaklema asuvad. On küll öeldud, et suveräänsuse võib eriti tähtsatel üksikjuhtudel taastada. Kus see piir on? Mis on need eriti tähtsad üksikjuhtumid, kui Eesti suveräänsus taastatakse 21 päeva jooksul?

10:17 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Kindlasti Eesti ei loobu oma suveräänsusest. Küll aga me räägime teatud juhtudel jurisdiktsiooni kohaldamisest konkreetsele isikule ja selle lepingu järgi on Eestil õigus 21 päeva jooksul see jurisdiktsioon tagasi võtta. Eesti Vabariigi prokuratuur on see pädev asutus, kes seda hindab. Siin on silmas peetud eelkõige avalikku huvi. Kui mingisuguse konkreetse rikkumise puhul on avalik huvi ja see on ka meie poolt vaadatuna näiteks kannatanute huvides, et kohtumõistmine toimuks Eestis, siis me saame seda teha. See on selle kokkulepe osa ja kõik sõltub konkreetsest kaasusest. Ma kindlasti ei lähe kaasa selle jutuga, et Eesti loobub oma suveräänsusest. Tegu on kahe liitlassuhetes oleva riigi omavahelise kokkuleppega. Ja ühes me võime olla täiesti kindlad: ükski isik, kui ta on süüdi mingis konkreetses teos, mis läheb vastuollu meie õiguskorraga, karistamata ei jää. Ma arvan, et Ameerika Ühendriikide õiguskord on selline, mida ka meie usaldame.

10:18 Aseesimees Taavi Rõivas

Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus, palun!

10:18 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Meie õiguskorda ma usaldan, Ameerika oma absoluutselt mitte. Eelmisel aastal tappis üks Ameerika sõdur Okinawa saarel Jaapani neiu, mis ajas terve Jaapani marru, aga see mees saadeti lihtsalt sealt saarelt kuskile Ameerikasse. Infot selle kohta, mis teda ees ootab, ei õnnestunud mul leida. Neid juhtumeid on sadu. Ma saan aru, et te praegu ei saa sellele küsimusele kindlasti vastata, aga kas te enne teist lugemist saaksite anda riigikaitsekomisjonis infot selle kohta, millised riigid ja kui palju on

taotlenud säärase kuritegude puhul – no võtame kõige raskemad, näiteks vägistamise ja tapmise – sedasama suveräänsuse taastamist. Ja mitu korda on Ameerika valitsus neile selle õiguse andnud? Minul ei õnnestunud leida mitte ühtegi säärast juhtumit.

10:19 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Minul on absoluutselt teine arvamus Ameerika riigi õiguskorra kohta.

10:19 Aseesimees Taavi Rõivas

Oudekki Loone, palun!

10:19 Oudekki Loone

Aitäh! Täna Postimehes avaldab Riigiprokuratuur muret, et kas sellistel juhtumitel, kus eestlasest kannatanul on näiteks nõue Ameerika sõduri vastu – see võib olla ka lihtsalt varaline nõue –, peab see eestlasest kannatanu sõitma Ameerika Ühendriikidesse oma õigusi kaitsma. Kas me oleme sellistel puhkudel kindlad, et me kaitseme eestlasest kannatanut võimalikult hästi? Või peaks siin kuidagi niimoodi täpsustama, et kui on tegu eestlasest kannatanuga, siis on see alati Eesti riigile oluline?

10:20 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Eestlasest kannatanu on Eesti riigile alati väga oluline. Ma võin seda kinnitada.

10:20 Aseesimees Taavi Rõivas

Inara Luigas, palun!

10:20 Inara Luigas

Aitäh, austatud ettekandja! Minu küsimus puudutab XXI artiklit, kus räägitakse sellest, et USA relvajõud võivad Eestis vastastikku kokku lepitud kohtades USA relvajõududele, ülalpeetavatele ja vastastikusel kokkuleppel teistele isikutele avada relvajõudude kaubanduskeskusi, toidupoode, teisi müügipunkte, avatud messe, sotsiaal- ja koolituskeskusi ning vabaajateenuste keskusi. Ja samas öeldakse, et sellise teenuse pakkumiseks ei nõua Eesti litsentse, lubasid, inspeksioone ega muud regulatiivset kontrolli. Millest tuleneb selline erisus? Kui meie Eesti inimesed avavad mingisuguseid kaubanduskeskusi või vabaajateenuste keskusi, siis on ranged reeglid, nõutakse koolituste läbimist, litsentse ja kõike muud, aga siin tehakse selline erand. Kas see on nii üle Eesti? Ühesõnaga, kui USA relvajõud soovivad näiteks Setumaal avada mingisuguse lõbustusasutuse, kas nad siis ei pea isegi mitte mingisuguseid litsentse taotlema?

10:21 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Siin on tegelikult silmas peetud seda, kuidas nad ise oma relvajõudude või teenistujate elu korraldavad oma baasis või kus iganes. Eesmärk ei ole hakata Eesti Vabariigis mingi tegevusega tulu teenima, omamata litsentse vms. Selline tsiviiltegevus allub kindlasti Eesti Vabariigi seadustele. Nii et me räägime siin tegelikult relvajõudude ja ka nendega seotud isikute elukorraldusest.

10:22 Aseesimees Taavi Rõivas

Arto Aas, teine küsimus, palun!

10:22 Arto Aas

Aitäh! Esiteks ma tahan rahustada ministrit ja öelda, et ärge muretsege, kui Keskerakonna fraktsioonist kõiki hääli selle eelnõu toetuseks ei tule. Kuulates nende Ameerika-vaenulikke seisukohti, opositsioon kindlasti aitab ja me saame selle koostööleppe vastu võetud. Küll aga tahaks ära klaarida küsimuse, miks see nii hilja meie ette jõuab. Te väitsite, et valitsus allkirjastas selle 17. jaanuaril, mis on õige, aga millegipärast esitati see alles kolm kuud hiljem parlamendile. Küsimus ei ole selles, et parlament oleks venitanud või oodanud. Küsimus on selles, et valitsus on venitanud. Äkki oskate siiski selgitada, miks läks kolm kuud aega selleks, et see allkirjastatud eelnõu parlamendile saata.

10:23 Kaitseminister Margus Tsahkna

Ma saan aru, et tegelikult on teil soov tekitada poliitilist müra teemal, mida ei ole olemas. Vastavad toimingud on poolte vahel peale allkirjastamist tehtud ja valitsus ei ole siin kuidagimoodi venitanud. Me menetleme seda dokumenti nii, nagu me ise oleme planeerinud. Aga ma tahan kiita Reformierakonda – tõesti sümpaatne, et vaatamata muudele tegevustele siiski mõeldakse ka Eesti riigi julgeolekule laiemalt. Suur tänu toetuse eest selle lepingu sõlmimisel!

10:23 Aseesimees Taavi Rõivas

Arno Sild, palun!

10:23 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Mul on esiteks küsimus, kas taoline leping on sõlmimisel, sõlmitud või kavatsetakse sõlmida ka teiste riikidega, kelle sõjaväelased meie territooriumil on. Ja teiseks, misjaoks seda bürokraatiat jälle nii palju suurendada, et iga riigiga peab eraldi sellise lepingu tegema? Kas ei oleks võinud olla mingi ühtne leping, mis kehtib kõigi jaoks?

10:24 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Nii nagu ma oma sissejuhatavas sõnavõtus ütlesin, NATO riikidega on sõlmitud NATO SOFA. See on raamleping, mis kehtib kõikidele ja jätkuvalt ka Ameerika Ühendriikidele. Kuid Ameerika Ühendriikide enda tava ja soov on olnud see, et nendes regioonides, kus nad on sõjaliselt suurema mahuga kohal, sõlmivad nad ka kahepoolseid lepinguid. Meil endal ei ole plaanis praegu kellegagi lisaks hakata kahepoolseid lepinguid sõlmima, sest seesama NATO SOFA katab neid. Ameerika Ühendriigid sõlmisid sarnase lepingu ka Läti ja Leeduga, nii nagu ma mainisin. Läti ja Leedu parlament on selle juba ka ratifitseerinud. Nii et ma lähitulevikus ei näe, et meil oleks vajadust sõlmida veel eraldi lepinguid. Kui liikmesriigid soovivad mingisuguseid toiminguid täpsustada, siis me oleme alati valmis seda ka tegema.

10:25 Aseesimees Taavi Rõivas

Inara Luigas, teine küsimus, palun!

10:25 Inara Luigas

Aitäh, austatud ettekandja! Minu teine küsimus on XXIV artikli "Tööjõud" kohta. Seal on öeldud nii: "USA relvajõud ning käesoleva kokkuleppe XXI ja XXII artiklis nimetatud relvajõududele teenuseid pakkuvad organisatsioonid võivad tööle võtta ja tööl pidada ülalpeetavaid ja teisi isikuid, kellel on Eesti territooriumil töötamise õigus, kohaldades töösuhetele nende isikutega seda artiklit. Ülalpeetavatelt ei nõuta tööluba." Kas selle artikli järgi nõutakse ülalpeetavatelt ja töösuhetes olevatelt inimestelt Eestis elamise luba või vähemalt Eestis viibimise luba?

10:25 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Loomulikult on kõigil isikutel, kes tulevad Eestisse, vaja seaduslikku alust. Ja kui me vaatame näiteks kaitseväelasi, sõjaväelasi ja nendega seotud isikuid, siis ka nende puhul annab kaitseminister Eestisse sisenemise loa. Igal juhul peab eri variantide puhul olema neil Eestis viibimiseks juriidiline alus.

10:26 Aseesimees Taavi Rõivas

Helmen Kütt, palun!

10:26 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kolleeg Arto Aasale vastates ütlesite umbes nii, et vaadake peeglis: Riigikogu on ise viivitanud. Kui te ise oleks siis vastanud nii, nagu te vastasite teisele küsimusele, et seal on protseduur, kus tuleb allkirjad võtta jne, oleks asi selge olnud. Aga teie esimesest vastusest jäi kõlama, et meie oleme selle teinud jaanuaris ja miks teie seda alles mais menetlete, et vaadake peeglis. Aga küsimus on selles, et muidugi on iga inimene Eestile tähtis. Kõik kannatanud on väga tähtsad, nagu te lühidalt vastasite. Aga mis tegelikult toimub, kui kannatanu, Eesti inimene peab ikkagi hakkama suhtlema Ameerikaga? Kas talle on tagatud tasuta õigusabi, kas Eesti riik aitab teda? Mis tegelikult toimub, kui on selline olukord, kus see maa, kus asja arutatakse, on Ameerika, aga kannatanu on Eestis?

10:27 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Loomulikult Eesti riik aitab teda selles menetluses. Ja kindlasti on Ameerika Ühendriikidel samamoodi huvi tagada kahepoolset kannatanu huvide kaitse. Me ei räägi siin ju mingist vaenulikust riigist, vaid me räägime meiega liitlussuhetes olevast riigist. Meie huvi on see, et kõiki menetluslikke toiminguid tehtaks läbipaistvalt, kõik tõendid oleksid kättesaadavad, kaitse oleks organiseeritud jne. See on kindlasti Eesti õiguskaitseorganite ja ka kohtusüsteemi huvides. Eks igal juhul on see ju konkreetne asi, mille üle täpselt vaieldakse. Ma suhtun sellesse pigem positiivselt ja võin küll kinnitada, et ka selle kokkuleppe sõlmimisel oleme teinud Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumiga väga tõsist koostööd ja meil on ühine arusaamine.

10:28 Aseesimees Taavi Rõivas

Eerik-Niiles Kross.

10:28 Eerik-Niiles Kross

Ma kasutan juhust ja rahustan Inara Luigast. Nende nn kaubanduskeskuste näol on tegemist USA sõjaväe enda poodidega, mida nad varustavad standardset üle ilma. Ilmselt selleks, et Eesti Tööinspeksioon ei läheks neid kontrollima, on seda lepingupunkti tarvis. Aga lõbustusasutusi võiksidatud muidugi minna neile pakkuma, see oleks päris huvitav. Küsimus kaitseministrile on aga hoopis selline. Me menetleme siin lepingut USA-ga, aga kas teile ei tundu Keskerakonna küsimusi kuulates, et me tegelikult tunnistame hoopiski Ühtse Venemaa lepingu toimimist selle käigus?

10:28 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Mina menetlen siin küll praegu lepingut USA-ga ja ei tegele Ühtse Venemaa lepinguga. Mul pole kunagi sellega asja olnud ja ma ei taha sellest ka midagi teada.

10:29 Aseesimees Taavi Rõivas

Rohkem ... Inara Luigas, protseduuriline küsimus, palun!

10:29 Inara Luigas

Võin kasutada sõnavõttu kohapealt, kuna siin öeldi minu nimi.

10:29 Aseesimees Taavi Rõivas

Ei, praeguses faasis saab esitada protseduurilise küsimuse või siis kasutada repliigioigust vastuseks Eerik-Niiles Krossile. Kas soovite öelda repliigi Eerik-Niiles Krossile vastuseks? Palun!

10:29 Inara Luigas

Jaa, ma soovin. Ma lihtsalt ütlen, et natukene riivas see kolleegi ütlus, et võiks pakkuda setude teenuseid, minna ja lõbustada USA relvajõude. Ja teiseks, minister ei vastanud küsimusele, miks tehakse selline erand. Eesti riigis ju ikkagi nõutakse kõiki litsentse ja jutt ei ole mitte ainult kaubanduskeskustest, vaid kõikidest loetletud asutustest. Miks tehakse selliseid erandeid? Ka see küsimus jäi vastamata.

10:30 Aseesimees Taavi Rõivas

Arusaadav, aga kolmandat küsimust ei ole paraku võimalik esitada. Ja ma olen küllaltki kindel, et Eerik-Niiles Kross pidas silmas setu kultuurilist meelelahutust, ei midagi halvapälist. Nii et olgu see siin ära klaaritud. Täname minister Tsahkna! Palun nüüd komisjonipoolseks kaasettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni esimehe Hannes Hanso!

10:30 Hannes Hanso

Head kolleegid ja austatud istungi juhataja! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist koos kaitseminister Margus Tsahknaga oma 2. mai istungil. Käesoleva eelnõu eesmärk on ratifitseerida s.a 17. jaanuaril allkirjastatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkulepe. See kokkulepe aitab kaasa Eesti Vabariigi ja Ameerika Ühendriikide julgeoleku- ja kaitsekoostöö edendamisele. Üks remark lisaks: Vabariigi Valitsus saatis selle

eelnõu Riigikogule menetlemiseks 17. aprillil s.a ja teatavasti järgnes sellele nädalale istungivaba nädal. Riigikaitsekomisjon on selle teemaga tegelenud maksimaalse võimaliku tempoga.

Paar sõna eelnõu taustast ka. 2014. aastal käivitasid Ameerika Ühendriigid seoses Venemaa agressiooniga Ukrainas operatsiooni Atlantic Resolve, millega suurendati Ameerika Ühendriikide sõjalist kohalolekut väga paljudes NATO riikides, sh ka Eestis. Ameeriklaste kohalolekut toetavate investeeringute tegemiseks Eestis sõlmiti 2015. aastal Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse vahel Kaitseväge valduses olevate alade ja ehitiste kasutamise kokkulepe. Seaduseelnõuga 430 ratifitseeritakse kokkulepe, mis on eelneva kokkuleppe loogiline jätk ning sisaldab suuremal hulgal valdkondi ja on oluliselt detailsem.

Kaitsekoostöö kokkulepe koosneb 30 artiklist, mis käsitlevad Ameerika Ühendriikide relvajõudude, selle liikmete, tsiviilkoosseisu, ülalpeetavate ja lepingupartnerite ning nende töötajate staatust nende osalemise ajal kaitsekoostöös Eesti Vabariigiga. Samuti reguleeritakse sellega ligipääsu- ja kasutusõiguse andmist kokkulepitud ehitistele ja aladele ning USA relvajõudude kaitsealase varustuse eelpaigutamist ja ladustamist. Muude teemade kõrval käsitletakse ka ametialase tegevusega seotud maksuteemasid. Selle kokkuleppega luuakse tõhus kaitsekoostöö raamistik, mis võimaldab praktiliste projektide elluviimist ning toetab kokkulepitud protseduuride ja põhimõtete abil Ameerika Ühendriikide relvajõudude siin viibimist. Ma usun, et meil on olemas konsensus, et seda on praegusel ajal väga vaja. Nüüd ka menetluslikest otsustest. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 2. mai istungil konsensusega teha Riigikogu juhatasele ettepaneku lülitada arutuse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu k.a 11. mai istungi päevakorda ja teha Riigikogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine siinsamas ka lõpetada. Eelnõu komisjonipoolseks ettekandjaks määrati mind. Veel otsustas komisjon (taas kord konsensusega) teha ettepaneku määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 24. mai kell 17.15. Aitäh!

10:34 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh ettekandjale! Kas on küsimusi? Ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimised? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 430 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Ja ma määran eelnõu 430 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s. a 24. mai kell 17.15.

2. 10:34 Käibemaksuseaduse ja riigikaitseaduse muutmise seaduse (Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe rakendamine) eelnõu (431 SE) esimene lugemine

10:35 Aseesimees Taavi Rõivas

Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse ja riigikaitseaduse muutmise seaduse (Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe rakendamine) eelnõu 431 esimene lugemine. Ja ma palun algatajapoolseks ettekandeks kõnetooli kaitseminister Margus Tsahkna!

10:35 Kaitseminister Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Hea Riigikogu! Teie ees on käibemaksuseaduse ja riigikaitseaduse muutmise seaduse eelnõu 431, mis on seotud Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe rakendamisega. Nüüd lühike ülevaade muudatustest. Kaitsekoostöö kokkuleppe rakendamiseks on vajalik muudatuste sisseviimine ka käibemaksuseadusesse ja riigikaitseadusesse. Kuigi ajendiks on konkreetne kaitsekoostöö kokkulepe Ameerika Ühendriikide valitsusega, on koostatud eelnõu laiem. See hõlmab ka tulevase võimalikke lepinguid: ei keskendu ainult ühele riigile, vaid annab universaalse käsitluse.

Käibemaksuseaduse ühe muudatusega sätestatakse, et välisriigi relvajõudude lepingupartneri töötaja, kellele kohaldub soodustust andev välisleping – praegusel juhul näiteks Eesti Vabariigi ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkulepe –, saab maksuvabastuse isiklikuks otstarbeks vajalike asjade importimisel. Paljude riikide relvajõud, sh Eesti, kasutavad toetavate, kuid relvajõudude toimimiseks vajalike tegevuste puhul (nt sõidukite hooldus, logistika ja muud sellised toimingud)

lepingulisi partnereid. Relvajõudude ümberpaiknemisel järgnevad neile ka lepingupartnerid ning nende USA relvajõududega seotud tegevuste toetamiseks on ette nähtud ka teatud maksuvabastused. Eelnõuga muudetakse käibemaksust vabastamise ning käibemaksu tagastamise korra volitusnormi. Seni kehtestas vastava korra Vabariigi Valitsus, eelnõuga antakse määruse kehtestamise õigus rahandusministrile. Muudatus arvestab asjaolu, et määrusega kehtestatakse vaid tehnilised normid Maksu- ja Tolliametile taotluse esitamisel ning puudub ministeeriumidevaheline seos. Käibemaksuseaduse viimase muudatusega asendatakse lähtuvalt 2014. aastal tehtud Vabariigi Valitsuse seaduse reformist viide konkreetsele ministri nimetusele viitega valdkonna eest vastutavale ministrile. Muudatus arvestab valdkonna jaotamise võimalusega ministrite vahel. Näiteks on juba praegu mitmes ministeeriumis valdkonnad eri ministrite vahel jaotatud.

Riigikaitseaduse muudatuse kohaselt on võimalik välisriigi relvajõududele teenust osutava lepingupartneri töötajale anda Eestisse saabumise luba samadel alustel kui välisriigi relvajõududega seotud isikule. Kuna muudatusega kaasneb vajadus anda uus rakendusakt, rahandusministri määrus, on ettepanek seadus jõustada, kui Riigikogu nii otsustab, 1. juulist aastal 2017.

Nüüd paar praktilist asja. Näiteks see, millistele kaubagruppidele maksuvabastused kehtivad. Siin on silmas peetud just nimelt seda printsiipi, et maksuvabastus kehtib nendele kaupadele, mida isik enda tarbeks Eestisse impordib. Siin ei ole silmas peetud seda, et isik saab näiteks omakasu eesmärgil hakata neid kaupasid Eestis müüma, et ta on need maksuvabalt siia importinud ja hakkab siis neid siin tulu teenimise eesmärgil turustama. See on kindlasti välistatud, see leping kuidagi sellist võimalust ei tekita. Näiteks ongi isiklikud esemed: mööbel, üks mootorsõiduk vähemalt 18-aastase isiku kohta ja muud isiklikuks või koduseks kasutuseks või tarbimiseks mõeldud kaubad.

Laiemalt öeldes on põhimõtte esiteks see, et meie Eesti riigina ei teeni nende isikute pealt tulu, kuna meie soovil on need riigid, need inimesed tulnud siia meie kaitset tagama. Teiseks on seesama põhimõtte, et meie ülesanne on ju tegelikult luua võimalikult head tingimused selleks, et need inimesed oma kaugelt kodumaalt siia tuleksid. Ja see on ka rahvusvaheline tava – ka meie enda isikute puhul, kes meie liitlasriikides lõpuks ikkagi Eesti riiki teenivad –, et sellised soodustused kehtivad. Aitäh!

10:40 Aseesimees Taavi Rõivas

Ettekandjale on ka küsimusi. Esimesena palun Peeter Ernits!

10:40 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Ma loen siit, et viimase kahe aastaga (k.a tänavune aasta) on pariteetsetel alustel investeringuteks, taristu rajamiseks ameeriklased kulutanud 47 miljonit ja meie omalt poolt ka 47. Ma küsin huvi pärast, mida selle 47 miljoni, ameeriklaste raha eest on realselt ehitatud ja mis siis, kui nad lahkuvad, jääb ka Eesti riigile. Valgustage meid palun!

10:40 Kaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Näiteks investeringud Ämari lennuväebaasi, investeringud meie taristusse Tapal, erinevad hooned – need kõik ju jäävad Eestisse. Printsiip ongi olnud see, et kui Ameerika Ühendriigid on otsustanud siia investeerida oma maksumaksja dollareid, siis meie oleme enda poolt alati pannud juurde kas sama palju või veidi rohkem. Ka eilsel kohtumisel kaitseminister Mattisega toodi see eraldi välja: nad näevad, et kui nemad investeerivad, siis meie ka oma suhteliselt väikesest, kuni 2,2% SKT-st katvast eelarvest panustame. Jah, need on konkreetsed asjad, mida on võimalik ka oma silmaga tuvastada, kui nendel objektidel käia. See abi ja investeringud on meile olnud meie kaitsevõime tõstmisel väga olulised.

10:41 Aseesimees Taavi Rõivas

Peeter Ernits, teine küsimus, palun!

10:41 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Ma jätkan seda teemat. Kuidas see asi tegelikult käib, et kumbki 47 miljonit ning Ämari ja Tapa? Kas siis igale poole püütakse võrdselt panna, st Ämari lennubaasi ja Tapale paneb kumbki võrdselt? Või üks paneb rohkem Ämarisse ja teine Tapale?

10:42 Kaitseminister Margus Tsahkna

Ma ei saa ausalt öeldes sellest küsimusest aru. Me paneme nii palju, kui meil vähegi torust tuleb, nendesse investeringutesse, et tagada Eestis Kaitsevägele ja meie liitlasvägedele taristut. Kõik need programmid, mille alusel investeerivad Ameerika Ühendriigid näiteks Eestisse, aga ka oma teistesse liitlasriikidesse, on alati tervitatavad. Siin ei ole seda reeglit, et 50 : 50 või kuidas iganes. Meie eesmärk on saada need taristuobjektid valmis. Ja ma võin küll öelda, et Eesti riik on ka ise väga-väga palju sellesse panustanud.

Kui te mahti saate, külastage kas või Tapat, siis te näete, millised suured investeringud on seal tehtud. See on tõsine arendus, mida käivad ka teised meie partnerriigid, liikmesriigid kerge kadedustundega vaatamas. Nii et selles mõttes mingit reeglit ei ole, et kui üks paneb 50%, siis paneb ka teine 50%. Need on vastastikused kokkulepped ja iga liitlase investering, mis aitab meie kaitsevõimekust tõsta, on väga teretulnud.

10:43 Aseesimees Taavi Rõivas

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekandjale! Ma palun komisjoni nimel kaasettekandjana kõnetooli riigikaitsekomisjoni esimehe Hannes Hanso!

10:43 Hannes Hanso

Lugupeetavad, head kolleegid! Austatud istungi juhataja! Arutuse all olev eelnõu on otseselt seotud Eesti Vabariigi valitsuse ja Ameerika Ühendriikide valitsuse kaitsekoostöö kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõuga 430, mille esimene lugemine eelneva päevakorrapunkti raames just lõpetati. Kaitseminister Tsahkna tegi siin ka eelnõu 431 kohta põhjaliku ettekande. Ja mõlemast asjaolust lähtuvalt ei hakka ma siin arutuse all oleva eelnõu sisu pikemalt ja detailsemalt lahkama ja juba varasemalt öeldut uuesti üle kordama.

Eelnõuga kehtestatakse sõlmitud kokkuleppe rakendamiseks tulenev ametialase kaitsekoostööga seonduv käibemaksuvabastus ja -tagastus ning täpsustatakse maksusoodustusega seotud asutuste ja isikute ringi. Eelnõuga kehtestatavate maksuvabastuste mõju hindamisel tuleb arvestada, et saamata jäänud rahalise tuluga kaasneb lahutamatu riigikaitse kasu Eesti Vabariigile. Samuti tuleb arvestada maksusoodustust saavate isikute ja asutuste tõttu suurenevat nõudlust teenustele ja kaupadele ning selle positiivset mõju tööhõivele. Riigikaitsekomisjon arutas ka seda eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist koos kaitseminister Tsahknaga oma s.a 2. mai istungil.

Nüüd menetluslikud otsused. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 2. mai istungil konsensusega teha Riigikogu juhatausele ettepaneku lülitada arutuse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks tänase päeva ehk Riigikogu 11. mai istungi päevakorda ja teha Riigikogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine siinsamas ka lõpetada. Eelnõu komisjonipoolseks ettekandjaks määrati mind. Veel otsustas komisjon konsensusega teha ettepaneku määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 24. mai kell 17.15. Täna tähelepanu eest!

10:46 Aseesimees Taavi Rõivas

Küsimusi ei ole. Aitäh ettekandjale! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimised? Ei soovi. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 431 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Ja ma määran eelnõu 431 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 24. mai kell 17.15. Head kolleegid, meie tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 10.46.